

Ivan Albreht:

Dekle z grbo.

I.

To vse se je vršilo čisto polagoma. Prihajal je tja bled in suhljat, pol beraški, pol gosposki, v duši sanje o moči, v očeh ponos proletarca. In čisto domačega se je počutil v tisti družini. Visoko v podstrešju je živela mati s tremi otroki in on je prihajal tja kakor četrti. Nikdar ni povedal, kdaj pride, vendar so ga pozdravili vsi tako prisrčno, kot da so ga davno pričakovali. Oči so mu gorele v zadovoljstvu in beseda je tekla brez obotavljanja. Nekoč je po njegovem odhodu pripomnila Tinka, ki je bila najmlajša:

„Lepe oči ima ta gospod Dobre.“

Mati se je nasmehnila, kakor se nasmehlja postarna ženska, če se za hip pojavi v njenih mislih spomin na mladost. Brata sta vstala in sta odšla drug za drugim iz kuhinje v sobo. Tinka pa je vzela pletenje v roke in med delom jo je nenadoma obšla slutnja, da je izustila besedo, ki je njej prepovedana. Kaj bi ona govorila o lepih očeh mladega fanta! Kajti Tinka je bila grbasta. Zaskolelo jo je v srcu in bilo ji je, da bi zbežala in se skrila. Pa kam in zakaj? Začela je ihteti.

„Kaj ti pa je, Tinka?“ jo je vprašala mati.

Dekletce je molčalo. Zganilo se je na stolu in se je nekoliko vzravnilo, kakor da se hoče otresti grbe. Odvrnila je s tako čudnim glasom, da je jasno zvenela iz njega izumetničena odkritosrčnost:

„Težko mi je, če se domislím, da smo brez očeta.“ Mati jo je pogledala nekam nezaupno. Zavzdihnila je in molčala. Tinka pa si je otrla solze in ni rekla nobene besede več. Pomlad, ki jo je skrivala celo sama pred seboj, je zakraljevala v njenem srcu. Njene oči so zaplamtele in tisti ogenj je bilo pritajeno hrepenenje . . .

Anton Dobre je prihajal tja kakor po navadi. In če so takole zvečer sedeli v kuhinji in se je njegovo oko mimogrede srečalo z dekletovim, se ni niti za hip zavedel, da ga posluša ženska, ki se ji hoče tajnega razkošja življenja. —

Nekoč je sedel z obema bratoma v sobi. Govorili so marsikaj. Starejši je nenadoma obmolknil in se zagledal v Dobreta.

„Ti, Tone, povedal bi ti nekaj.“ —

„No,“ je menil Dobre.

„Daj, Nace, povej ti!“

Mlajši je nagubančil čelo in je odvrnil nevoljno:

„Veš kaj, Viktor, pusti svoje budalosti!“

Dobre je pogledal začudeno. Oziral se je v enega in zopet v drugega in polotila se ga je radovednost.

„Kaj pa imata?“

Brata sta se spogledala v zadregi.

„Naročiti sem ti hotel nekaj,“ je naposled povzel Viktor. „Medicino pojdeš študirat in mogoče se seznaniš z učenimi zdravniki. Pa sem ti hotel reči, da bi kje poprašal, če bi bilo mogoče ozdraviti Tinko. Veš, mati vedno toži in vzdihuje, da je dekle samo zato tako, ker se ni nihče pravočasno pobrigal zanjo. Ta misel jo razjeda in uničuje kakor ogenj les. Saj veš, kako je bilo s Tinko?“

„Vem. Padla je tako nesrečno in potem se ji je začelo delati tisto . . .“

Viktor je molče prikimal. In Dobre je dostavil:

„Nesrečna je, meni se smili.“ Obenem pa mu ni hotelo iz glave, zakaj si je Viktor izmislil to laž. Iz njegovih besed je čutil, da laže in da mu je hotel povedati čisto nekaj drugega.

Za tem je prišlo dekle v sobo. Kakor da ga poljublja, se je ozrlo v Dobreta in on je zaslutil skrivnost. Okrenil se je proti njej in ko je opazil, kako je zardela, je vedel vse: dekle ljubi. In bilo mu je kakor človeku, ki je nehote zakrivil velik greh. Gledal je zdaj sem, zdaj tja in je komaj čakal, da odide.

„Kdaj se odpeljete, gospod Dobre?“ ga je vprašala.

„Nocoj,“ je odvrnil kratko.

„Že nocoj? Pa saj si dejal, da ostaneš par dni tu,“ sta se začudila brata.

Dobre je skomizgnil z rameni.

„Mi je bolj prikladno, če grem prej. Med tujce pridem in predno si uredim —“

„Da, seveda,“ je pritrdilo dekle. Brata sta molčala in molčali so vsi štirje, kakor da nosi vsak v srcu skrivnost, ki si je ne upa razodeti drugemu. In puščoba večera jih je morila kakor kamen težaka.

„Kdaj se odpelje vlak?“ se je končno domislil Viktor.

„O polnoči. V kavarno pojdem,“ je menil Dobre malomarno.

„Greste z menoj?“

Pa so ga zavrnilo vsi trije hkrati, da je ostal. Tupatam se je ozrl v dekle. Zdelo se mu je, da venomer strmi vanj in pri vsaki

kretnji, pri sleherni besedi je imel občutek, da ga spremlja njeno oko. Nestrpno je pogledoval na uro in ko je začelo iti že preko enajstih, se mu je zdelo, da bi umrl, če bi bilo treba čakati do ene ali celo do dveh. Naposled pa sam ni vedel, kako bi se odpravil. Tako je bil v zadregi, kakor da stoji pred človekom, ki ima polno oblast nad njim in ne ve, ali mu je prisodil življenje ali smrt.

„Sedaj,“ je zamrmral in hotel vstati. Pa ni vstal in tudi povedal ni do konca, kar je mislil. Bilo mu je, da je nekaj razdril, česar ne bi bil smel.

„Treba bo . . . Čas je,“ se je slednjič osmelil in z zadovoljstvom je poslušal sam svoje besede.

„Zdaj bo konec,“ mu je šinilo v mislih.

In je vstal in vsi trije za njim.

„Pospremim te,“ je pripomnil Viktor.

„In jaz, gospod Dobre, v slovo.“

„O, nikaar sitnosti zavoljo mene, nikaar truda, gospodična,“ jo je skušal zavrniti Dobre. A dekle je vztrajalo, dokler ni ukazal brat osorno:

„Doma bodi, pa je!“

Dobretu je bilo nerodno. V naglici se je poslovil, in ko mu je podala Tinka roko, je čutil, da ji drhte suhljati, drobni prsti. In še v vlaku mu je bilo, kakor da čuje v monotonem ropotanju kolesja prošnjo:

„In jaz — gospod — Dobre — v slovo —.“

II.

Tinka je sedla k oknu. Velike so njene oči, nekoliko prevelike za njen obraz. In nekak ogenj je v njih, v katerem ni običajnega nemega šepetanja o tem ali onem. V očeh je žarelo venomer isto, vedno z enako silo: sanje otroka, želje dekleta, hrepenenje ženske, muka, boleost.

Desnica ji je počivala v naročju, z levo je brskala po laseh. Polagoma je izpulila lasnico za lasnico in si je razpustila lase. Razprtila jih je tako, da so se ji vsipali po vsaki strani od temena doli preko zatilja in ob vratu in licih vedno dalje, prav doli po komaj znatnih grudih, in so se ji nakopičili v naročju, črna vabljava svila. Igrala se je ž njimi in njihova baršunasta mehkoaba je vzbujala v njej tako prijetno toploto, da bi se najrajša vdala opojnosti, kakršno je sanjala njena duša: trenotek — večnost, življenje — raj! In potem — smrt in pekel in karkoli še, samo da bi ostal v srcu spomin . . .

Za hip se je pojavil pred njo obris Dobretovega obraza. Vse poteze so bile blede in medle, samo oči so blestele jasno. In dekle je vzdrhtelo. Poljubila bi tiste oči. Ali komaj se je porodila želja, je izginila slika. V desni in levi je tiščala šop las, iz oči so ji polzele solze. Grba je čepela na hrbtu in jo je težila kakor silno breme. —

Samo enkrat bi ga še pogledala, jo je obšlo. Čisto naravnost v oči bi se zasekalo oko in potem bi vedela, kaj čuti zanjo: ljubezen ali usmiljenje. Samo enkrat bi izpregovorila ž njim in iz barve glasu bi razbrala vso njegovo notranjost. Ali bogve, kod hodi. Veliko je mesto, kjer živi in široka so tamkaj pota. In on je mlad in zdrav, zdrav . . .

Vstala je in razprostrla roke kakor da hoče urno zbežati, pa jih je nenadoma zopet upognila v ramenih in v laktih in jih je pritislila tesno k telesu. Vsa se je tresla razburjenja in pričakovanja nečesa neznanega. Polagoma je začela hoditi po sobi. Dolgi lasje so ji segali skoro do kolen. Obstala je pred zrcalom, da bi poizvedela, kaj pravi to o njenih sedemnajstih letih. Iz za stekla jo je pozdravil bled, suhljat obraz in komaj vidno rdeče ustnice so mrko ukazovale odpoved. Samo lasje so plamteli v svojem črnem sijaju. In ko se je tako ogledovala, se je zazdela nespametna in brezumna sama sebi. S pomilovalnim pogledom je premerila svoj slabotni stas in se je nasmehnila. Neizrekljiva trpkost je bila v tistem smehljaju. Pa med vsem tem je venomer plaho vzplapolavalo upanje. Bolest ga je porajala. In če se je razblinilo pod hladnostjo razuma, ga je zopet prizvalo srce, ker Tinka je bila pravzaprav vendarle otrok. Izpremenila in dozorela je v žensko samo na pol in tako, da sama ni vedela kdaj. Zato je bilo v njej še vse v nesoglasju, nasprotje poleg nasprotja. Čutila je ženska, razumeval in gledal je otrok. Le tupatam, trenutno samo, so se okrenile njene misli. Toda otrok in ženska, oba sta vztrepetala pred strogostjo in vsak po svoje sta se uprla. Nenadoma se je dekle okrenilo. S plahim glasom je zapela ljubavno pesem in je stopila k nizki omari pri oknu. Vzela je škarje in si je odstrigla šopek las, pa jih je povila in povezala z nitjo in se je sklonila čez okno. Ozirala se je po ulici na desno in na levo. Povsod sama puščoba. Hiše enolične, zaprašene in puste ulice kakor ječe. Ljudje brezbržni in topi. Kakor stroji hite vseprek.

Tam daleč nekje je tonilo solnce. Preko umazanih streh je hitel dekletov pogled na bleščeči obzor. Kakor zamaknjena je pila lepoto večernega neba. Škrlat kakor ogenj je gorel tam, ob krajih za spoznanje medlejši; a na robih se je prelival v skrivnostno

violetno in še dalje v medlosivo barvo, dokler ni izginilo vse v temnomodro. Tupatam je oko že ugledalo zvezdo.

Na ulici je zaropotal voz. Nekje je zazvonilo in od daleč se je čulo drdranje in sopihanje vlaka. Lepota na nebu je pobledela in Tinka se je vzdramila. V desni je še vedno držala povezan šop las. Ozrla se je na ulico, dvignila roko in razprostrla prste. Kepica je vrtinčasto padala navzdol.

„Če prileti na moškega, me ljubi, če na žensko . . .“

Pa lasje niso padli ne na moškega, ne na žensko, ampak prav naravnost v cestni prah. Tinka je planila od okna. Poskočila je po sobi in se je zavrtela.

„Hi-hi-hi, kako smo neumni!“ in je začela ploskati z dlanmi in peti. Njen glas je bil nekoliko hripav in nekaj prisiljenega in nenaravnega je bilo v njem. V kolenih so se ji šibile noge in pred očmi so ji sunkoma zaplesavali rdeči kolobarji. Začutila je onemoglost. Kakor na povelje je sedla na starikav divan in umolknila. Takrat je vstopil Nace.

„Kaj ti je, Tinka?“

„Nič.“

„Pa zakaj sediš v temi?“

„Zato.“

„Ali nisi jokala?“

„Zakaj?“

„No, zdelo se mi je.“

„Pela sem — čemu bi jokala . . .“

Oba sta za nekaj časa umolknila. Bogve, bogve — je pre-mišljal Nace — nanj misli. In v hipu mu je postalo tako nežno, da bi najraje objel to pokveko. Ne, ne — sestra je, revica nesrečna.

„Daj, nažgi luč, Tinka,“ je dejal prijazno.

Dekle je ubogalo. Ko se je razlila svetloba po sobi in sta se oba razgledala, je Nace opazil, da ima sestra razpletene lase.

„Pa kako, da si taka?“

„Frizuro sem si hotela popraviti, pa se mi ne ljubi. Glava me boli in —“

Iskala je po mislih, kaj naj še reče bratu, da bi ga odvrnila od izpraševanja in ga zapletla v pogovor. Kajti čutila je, da Nace sluti njeno skrivnost in bilo ji je neljubo. Kako naj zdrav fant razume bolnega dekleta? Skrivala je obraz in je sedla nazaj na divan, vendar tako, da ji ni bilo treba gledati bratu v oči. Proklela bi sebe, brata, mater, Antona — ves svet in bi bežala brez prestanka, dokler

ne bi omagalo telo. Oči bi zastrmele v nebo, v zarjo, ki gori kakor škrlat; napile bi se krasote in bi ugasnile.

Ob poslednji misli se je zgrozila.

Tedaj je povzel Nace:

„Dobre je pisal.“

Pozorno je motril sestro, da bi mu ne ušel niti najnežnejši drhtljaj in videl je, kako je zbežala senca preko njenih oči. Bleda lica je podplula lahna rdečica.

„Res?“

Glas je bil za spoznanje plašnejši kot sicer in Nace je opazil to izpremembo.

„Če hočeš, lahko bereš, saj ni nič posebnega.“

Ponudil ji je karto in ko je segla po njej, je videl, da se ji trese roka.

„Sem mislil, da se sploh ne bo oglasil, ko ni tako dolgo nič sporočil.“

„No, saj ni dolgo, kar je odšel,“ je odvrnilo dekle.

„Teden dni bo že,“ je trdil Nace.

Tinka je prebrala karto dvakrat, trikrat in zaželela si je, da bi bila sama. Na karti je Dobre ni omenil. Pisal ji bo gotovo posebej.

Nenadoma se ji je zazdelo, da že predolgo prebira in kakor v opravičilo je menila:

„Lepo pisavo ima Anton.“

Nace je prikimal.

Potem sta šla k večerji. Brata in mati so se pomenkovali o marsičem, a Tinka je molčala in komaj čakala, da je prišla v posteljo.

Mati je spala v kuhinji, Tinka in oba brata v sobi. Brata sta ležala na eni postelji skupaj, dekle je imelo eno zase. Vdala se je sanjavim željam. V mislih je brala Antonovo pismo, ki mora gotovo priti jutri, lepo, dolgo in resno pismo in sestavila je odgovor, sama vdanost in ljubezen. Sanjavost se je prelila v sanje. —

Pozno v noč je planila pokoncu. Vsa je bila vroča in potna. Tresla se je in komaj je sople. Zmedeno je zastrmela v temo, omahnila je nazaj in se skrila pod odejo. Vse njeno živčevje je vztrepetalo v burnem ognju. Onemoglost je rodila blazne želje. V zadnjem hipu se je zavedla greha z jasnostjo, ki zaskeli. Pritajeno je kriknila in se zarila v blazine in bilo ji je, kakor da je ubila svojo bolešno mladost.